

T.B.M.M. TUTANAKLARINA GÖRE İSTİKLÂL MARŞININ KABULÜ

Yrd. Doç. Dr. Sebahattin AĞALDAĞ*

Birinci Dünya Savaşı 1914'de başlamış 1918'de bitmişti. Mondros Mütarekesinden sonra galip devletler, yurdun çeşitli yerlerini işgal etmeye başlamışlardı. Türk milleti bu işgalleri kabul etmeyerek direnişe geçmişti.

Mehmet Akif'te Anadolu'da başlayan milli direnişe katılma kararı alarak harekete geçti (1). Ankara'ya gelince Taceddin Dergahının şeyhi, Tekkeyi Akif'e verdi (2). Akif Ankara'ya geldiğinde henüz ordu kurulmamıştı. Kuvayi Milliye birlikleri düşmanla savaşıyordu. Bu sırada Konya'da isyan çıkmıştı. Akif halkı aydınlatmak için Konya'ya gitti (3). isyanın bastırılmasından sonra tekrar Ankara'ya geri döndü. Akif Konya'da iken Burdur Milletvekili olmuştu. Ankara'ya döndüğü zaman bunu öğrendi (4). Bir müddet sonra Kastamonu'ya giderek Nasrullah Camiinde Milli Mücadele ile ilgili vaazlar verdi. Burada bir vaazında elini göklere doğru kaldırmıştı, cemaatle dua ediyordu (5).

Ya ilâhi bize tevfikini gönder

Doğru yol hangisidir, millete göster

-Amin

Akif Kastamonu'dan 25 Kanunuevvel 1336 da Ankara'ya döndü. Burdur mebusu sıfatıyla I. T.B.M.M.'nin bütün mesaisine iştirak etti. Türkiye Büyük Millet Meclisi halkı Milli mücadeleye teşvik etmek için "İrşad Heyetleri" kurdu. Mehmed Akif bu heyetlerde de görev aldı. İrşad Heyetleri memleketin her tarafına dağıldılar. Bir irşad Heyeti de Garp Cephesine giderek Miralay İsmet Bey ile görüştiler. Garp Cephesi komutanlığı vatanın kurtarılması savaşında şiirin manevi kudret olduğunu gözönünde tutarak, askerleri şevklendirmek üzere bir marş yazılmasını arzu etmişti (6). Durum Mustafa Kemal Paşa'ya da iletildi. Bunun üzerine Maarif Vekaleti bir İstiklâl şiiri müsabakası açtı. 724 şairin girdiği yarışa, kazanacak olan şair, tuhaf bir sebeple girmiyordu. Çünkü kazanana para vereceklerdi. Akif içinde para olan bu müsabakaya nasıl girerdi? Ülkenin kurtulacağına para ile nasıl söylerdi?

Maarif vekili Hamdullah Suphi'ye göre bu şiiri ancak Mehmed Akif yazardı. 5 Şubat 1337'de O'na bir mektup yazdı (7). Bu mektubu alan ve iki defa okuyan Akif, İs-

*) S.Ü. Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi

1) Mithat Cemal, Mehmet Akif Ersoy, Ankara 1986, s. 115.

2) Emin Erişirgil, İslâmci Bir Şairin Romanı, Ankara 1986, s. 339; M. Cemal, a.g.e., s. 116.

3) E. Erişirgil, a.g.e., s. 342; M. Akif Ersoy, Safahat, İnkılap Aka Yayınevi, İstanbul 1966, s. XIX.

4) E. Erişirgil, a.g.e., s. 343.

5) Hasibe Mazıroğlu, "Mehmet Akif Ersoy", Ölümünün 50 Yılında Mehmet Akif Ersoy'u Anma Kitabı, Ankara 1987, s. 12.; M. Cemal, a.g.e., s. 116; E. Erişirgil, a.g.e., s. 344, 415.

6) M. Önder, İstiklal Marşı Belgeleri "Türk Edebiyatı Dergisi" sayı 158, s. 34; Rehber Ansiklopedisi, C.8, s. 372.

7) Mithat Cemal, a.g.e., s. 117; Hasan Basri Çantay, Akifnâme (Mehmet Akif), İstanbul 1966, s. 118.

İstiklâl Marşını kaleme almaya karar verdi. Taceddin Dergâhında zor şartlar altında şiirini yazıyordu (8). Kaldığı oda da köşede paslı bir semaver; yerde pösteği baharın geldiğini isbat etmek için Tekkenin yanındaki mezarlıkta biraz yeşillik vardı. Akif Tekkenin penceresinden bu yeşillığe bakarak,

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda,

derken, toprağın altını da düşünüyordu:

Şüheda fıskırarak toprağı sıksan şüheda! diyordu.

Akif şiirini bitirerek imzasız olarak (9) Maarif Vekaletine gönderdi. Kahraman ordumuza ithaf edilen İstiklâl Marşımız 10 kıta ve 41 mısradan ibaretti. İlk defa 17 Şubat 1921 de Sebilü'r-reşad Mecmuasında ve Ankara Hakimiyeti Milliye Gazetesinde, 21 Şubat 1921'de de Kastamonu'da çıkan Açık Söz gazetesinde yayımlandı.

Maarif Vekaleti yazılan şiirlerden yedisini seçerek, son seçimi yapmak üzere durumu meclise getirdi.

T.B.M.M.'sinin 26 Şubat 1921 tarihli oturumun 1. celsesinde Maârif Vekâletinin İstiklâh Marşı hakkındaki Tezkeresini görüştü (10).

Bu görüşme aynen şöyle geçmiştir.

1- İstiklâl Marşı hakkında Maarif Vekâletinden mevcut tezkere

REİS- Efendim evrakı varideye başlıyoruz. İstiklâl marşı hakkında Maarif Vekâletinden mevru tezkereyi tensip buyurursanız Maarif Encümenine gönderelim.

HAMDİ NAMİK B. (İzmit) Reis Bey mücade buyurun, bunun içinde Maarif Encümeninden bir zatında bir marşı vardır.

YAHYA GALİP B. (Kırşehir) - Efendim, İstiklâl marşı hakkında Maarif vekaletinden gönderilen parçaları tabettirelim.

REİS- Efendim, Maarif Encümenine gönderiyoruz. Rûfakayı ikramdan edebiyata merakı olanlar, edebiyatta ihtisası olan zevat lûtfen toplansın, tetkik etsinler.

YAHYA GALİP B. - Tabedilsin biz de bir defa görelim.

BESİM ATALAY B. (Kütahya)- Maarif Encümeni toplansın. Mütalaa edelim. Şu araya yazılsın. Herkesin mütalaa alınsın efendim. Mevzuu müzakere olmak için bir tanesinin intihabı lâzımdır. O da tabedilir.

HAMDİ NAMİK B. - (İzmit) Malumu alınız Maarif Encümeninin Reisi Mehmed Akif Bey'in de bir şiiri vardır. Onun için ayrıca bir encümen intihabını teklif ederim.

HASAN BASRİ B. (Karesi)- Mehmed Akif ozillete irtikâp etmez, Katiyen ona tezevül etmez. (Gürültüler)

HAMDİ NAMİK B.- Fakat Maarif Encümeninin Reisidir, bitaraf olmak lâzım gelir. (Gürültüler).

REİS- Encümeden geldikten sonra müzakere edersiniz efendim (Gürültüler)

HAMDİ NAMİK B. -Öyle Maarif Encümeniyle olmaz, bunu erbabı ihtisastan mürekkep bir encümen tetkik etsin.

REİS- Maarif Encümenine havalesini kabul edenler lütfen el kaldırsın.

8) E. Erişirgil, a.g.e., s. 349; Muhittin Nalbantoğlu, İstiklal Marşının Tarihi, İstanbul 1966, s. 118.

9) M. Cemal, a.g.e., s. 117; E.Erişirgil, a.g.e., s. 339.

10) T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, C.8, Ankara 1945, s. 434.

BESİM ATALAY B.- Olamaz erbabı ihtisastan müteşekkil bir encümen ister.

REİS - Tabı tevziini kabul edenler el kaldırsın. İndiriniz ellerinizi, aksini kabul edenler el kaldırsın. Tab ve tevzi edilecektir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 1 Mart 1921 tarihli 2. Celsesinde Karesi Mebusu Hasan Basri Bey'in İstiklâl Marşı güftesinin Hamdullah Suphi Bey tarafından Meclis kürsüsünden okunmasına dair bir tavrı görüşüldü. Bu oturumu bizzat Mustafa Kemal Paşa idare etmiştir (11).

T.B.M.M.'nde bu görüşme aynen şöyle cereyan etti. Takdirinize arz ediyorum.

REİS PAŞA- Efendim iki tavrı vardır, arkadaşlardan Basri Bey'in Hamdullah Suphi Beyefendinin İstiklâl marşının kürsüden okunmasına dair teklifleri var.

MUHİDDİN BAHA B. (Bursa)- Hangi İstiklâl marşı, Basri Bey söyler mi?

BESİM ATALAY B. (Kütahya)- Daha kabul edilmedi efendim, bir encümen teşekkül edecektir.

HASAN BASRİ B. (Karesi) - Maarif Vekaletince yedi tanesi intihap edilmiş, bunlardan herhangi biri okunsun.

REİS PAŞA- Maarif Vekaletince intihap edilmiş olanlardan birisinin kıraatı tensip ediliyor.

MUHİDDİN BAHA B. (Bursa)- Hamdullah Suphi B., Basri B. hangisini isterlerse onu okusunlar.

REİS PAŞA- Efendim Basri Bey'in bu teklifini kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsınlar... Kabul olunmuştur efendim.

REİS PAŞA- Hamdullah Suphi Beyefendi buyurun. (Şimdi gelir sesleri)

Maateessüf bu dakika için tehir ediyoruz. Geldikleri zaman söyleriz. İstiklâl marşlarından bir tanesinin kürsüden okunmasına Heyeti Celile karar vermişti.

HAMDULLAH SUPHİ B. (Antalya)- Arkadaşlar hatırlarsınız Maarif Vekaleti son mücadelemizin ruhunu terennüm edecek bir marş için şairlerimize müracaat etmiştir. Bir çok şiirler geldi. Arada yedi tanesi en fazla evsafı haiz olarak görülmüş ve ayrılmıştır.

SALİH Ef. (Erzurum)- İsimleri nedir?

HAMDULLAH SUPHİ B.- Ayrıca arz edilecektir. Yalnız vekalet yapmış olduğu tatvikatta fevkalade kuvvetli bir şiir aramak lüzumunu hissettiği için ben şahsen Mehmed Akif Beyefendiye müracaat ettim. Kendilerinin bir şiir yazmalarını rica ettim. Kendileri çok asil bir endişe ile terüddüt gösterdiler. Bilirsiniz ki bu şiirler için ikramiye vatedilmiştir. Halbuki bunu kendi isimlerini takrib etmek arzusunda bulunmadıklarını ve bundan çekindiklerini izhar ettiler. Ben şahsen müracaat ettim. Lâzım gelen tedabiri alırsız ve icabeden ilanı yaparız dedim. Bu şartla büyük dini şairimiz bize fevkalade nefis bir şiir gönderdiler. Diğer altı şiirle beraber nazarı tetkikine arzedeceğiz.

İntihap size aittir. Arkadaşlar reyimi ihsas ediyorum. Beğenmek takdir etmek hususunda haizi hürriyetim. İntihabımı yapmışım, fakat sizin intihabınız benim intihabımı naksedebilir. Arkadaşlar bu size aittir efendim.

11) T.B.M.M. Zabıt Ceridesi C.9, s. 12-13.

İSTİKLÂL MARŞI

*Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak (Şiddetli alkışlar)
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.*

2

*Çatma; kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl,
Kahraman ırkıma bir gül ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl...
Hakkıdır, hakka tapan milletimin istiklâl. (Alkışlar)*

3

*Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım,
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? şaşarım
Kükremiş sel gibiyim; bendimi çiğner, aşarım;
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.*

4

*Garbın âfakını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! nasıl böyle bir imanı boğar,
"Medeniyet" dediğin tek dişi kalmış canavar?*

5

*Arkadaş yurduma alçakları uğratma, sakın
Siper et gövdeni, dursun bu hayasızca akın.
Doğacaktır sana vadettiği günler hakkın..
Kim bilir belki yarın.. belki yarından da yakın. (Alkışlar)*

6

*Bastığın yerleri "toprak" diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsanda, bu cennet vatanı. (Alkışlar)*

7

*Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda? (Alkışlar)
Şüheda, fıskırarak toprağı sıksan şüheda
Canı, cananı, bütün varımı alsın da hüda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda. (İnşallah sadaları)*

8

*Ruhumun senden, ilahi şudur ancak emeli,
Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.
Bu ezanlar-ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli*

9

*O zaman vecdile bin secde eder-varsa- taşım,
Her cerihamdan, ilâhi boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruhu mücerred gibi yerden naşım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım. (Alkışlar)*

10

*Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:
Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet:
Hakkıdır, hakka tapan, milletimin istiklâl. (Sürekli alkışlar)*

Maarif vekili, kürsüde Âkif'in yazdığı İstiklâl marşını okuyarak bitirdi. Hemen her mısra alkış tufanına tutularak alkışlandı. Bazı mebuslar Âkif'in oturduğu tarafa bakıyorlardı ama onu göremiyorlardı. Çünkü o oturduğu yerde o kadar büzülmüştü ki onu görmek mümkün değildi. Mebuslardan Fazıl Paşa bir daha okunsun diye bağıyordu. Marş bir defa daha okundu (13).

O gün marş resmen kabul edilmiş değildi. Durum 12 Marz 1921'e kaldı.

1 Mart 1921'deki İstiklâl Marşı görüşmeleri bir başlangıçtır. Asıl görüşmeler T.B.M.M.'nin 12 Mart 1921 tarihli ikinci celsesinde oldu. Bu celse İkinci Reis Doktor Adnan Beyefendinin başkanlığında cumartesi günü saat 16.45 de başladı. 17.45 de nihayet buldu. Burada Maarif Vekâletinin İstiklâl Marşı hakkındaki tezkeresi görüşüldü. 72 sene önce bugün olay aynen şöyle cereyan etti (14).

MAARİF VEKİLİ HAMDULLAH SUPHİ B.

- Arkadaşlar, İstiklâl marşları hakkında Vekâlet tarafından vâki olan dâvet üzerine ne kadar marş elimize geçti ise bunları bir encümen marifetiyle tetkik ettirdik, neticeyi Heyeti Celilenize arzettik. Bunları görmek arzu buyurdunuz. Matbu olarak tevzi edildi efendim. Bir nokta üzerine nazarı dikkatinizi celbetmek isterim. Bu istiklâl marşları tarafı âlinizden tetkik edildikten sonra intihabımız hangi şiir üzerinde temerküz ederse ikinci bir muamele daha yapılacaktır. Bestekârlara yollayacağımız, bestekârlar dahi bize muhtelif besteler yollayacaklardır.

Anadolu mücadelesi uzun müddetlerden beri devam ediyor, bunu ifade etmek, bunun ruhunu söyletmek üzere yazılmış olan bu şiirler ne kadar evvel bir karara iktiran ederse şüphesizki daha fazla müstefit oluruz.

Heyeti celilenizden istirham ediyorum. Şiirler mütalâa edilmiştir. Bunu bir heyete mi, bir encümene mi verirsiniz? Heyeti Umumiyece bir karara mı raptedersiniz? Ne arzu buyurursanız yapınız.

REİS - Maarif Vekâleti bu İstiklâl Marşının bugün ruznameye alınarak müzakeresini arzu ediyor. Bugün müzakeresini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi efendim.

MUHİTTİN BAHA B. (Bursa)- Muhterem efendiler, söyleyeceğim sözlerin yanlış anlaşılmasını, bir maksadı mahsusa hamededilmemesini teminen iptüdaen bir hakikatten bahsedeceğim; bu Milli Marş müsabakası ilan edildiği zaman müsabakaya ben de iştirak etmek istedim. Fakat bu mesele öyle bir cereyan almıştır ki, bendeniz bu müsabaka işinden sarfınazar ediyorum. (M) imzalı şiir bendenizindir. Bunu ithal buyurmayınız.

13) E. Erişirgil, a.g.e., s. 362.

14) T.B.M.M. Zabıt Ceridesi cilt 9, Ankara 1954, s. 85-90.

Gene Kemalettin Kâmi namında biri vardır ki, aynı sebepten dolayı gazetemizde kendi şiirini geri almıştır. Bunun üzerine mütalâanızı beyan buyurursunuz. Bir Encümeni edebi mi teşkil edersiniz, ne yapılacaktır. Ona göre.

REİS- Burada bir mesele var. İstiklâl marşlarını doğrudan doğruya Heyeti Umumiyede müzakere ederek bir karar mı vereceksiniz, yoksa bir encümene mi havale edeceksiniz?

YAHYA GALİP B. (Kırşehir) - Burada olsun hepimiz anlarız.

BESİM ATALAY B. (Kütahya) - Efendim şiirler iki türdür. Ya hisleri mâkasidir, yahut derin veyahut ağlatıcı bir ruhun, ağlatıcı bir galeyanın aksidir. Şiir bu iki şekil üzerine doğarsa makbul ve muteberdir. Dünyada o şiirlerki halk arasında yaşar. Ya yüksek ve bedii bir histen doğar. Böyle olmayıp da ısmarlama tarikiyle yazılırsa bu şiirler yaşamaz. Efendiler, bizim Cezayir Marşımız vardır. Bu; halk arasında yaşıyor. Bu müsabaka ile yazılmamıştır. Bu; ağlayan bir ruhun, eline silahını alarak düşmana koşan, vatanına koşan bir ruhun hissiyatını terennüm eder.

Marseyyez'in nasıl söylendiğini bilirsiniz. İnkılâbı Kebir esnasında -silahını almış-koşan bir gencin söylediği bir şiir birden bire taammüm etmiştir. Evvela bu gibi şiirlerin memleketin maruz kaldığı felaketselere -ağlayarak, titreyerek- evvela güftesi değil, bestesi söylenir. İsmarlama şiirlere verilecek memleketin parası yoktur.

HAMDULLAH SUPHİ B. (Antalya) - Arkadaşlar, bir hata üzerine, bir galatı rüyet üzerine dikkati alinizi celbetmek isterim. Bilhassa para meselesi ile bu şiirler arasında bir münasebet bulmak, gayet yanlış bir noktai nazardır.

Memleketin kuvayi milliyesi ve maneviyesi vardır. İstihlâsı vatan mücadelesini yapan milletin vekilleri, onun vekillerinin vekilleri halkın heyecanını ifade etmek üzere memleketin şairlerine müracaat etmiştir. Bu şairler ilk defa şiirlerini yazmamışlardır. Arkadaşlar, bize şiirlerini yollayan şairler, seneler arasında bütün memleketin kederlerini, ıstıraplarını, bütün mefahirini söyleyen şiirler yazmışlardır. Demek ki para mukabilinde şiir mevzu bahis değildir. Biz halkın ruhunu, heyecanını ifade eden şiirler yazmaları için şairlerimize müracaat ettik. Hiç birisi para hakkında bir şey söylememiştir. Geçen defa işaret ettiğim gibi nazarı dikkatinizi celbediyorum.: Mehmed Akif Bey -ki bu, şairler arasında para meselesinden kaçınan arkadaşlarımızdan birisidir. Zaten senelerden beri en yüksek enilâhi bir belagatla yazmıştır. Yeniden yazmaktan çekinmesi; bazılarının hatırına para gelir, diye korkmasındandır ve ona binaen yazmamıştır. Ben gelen şiirleri okuduktan sonra, bu işde vazifedar ettiğiniz bir arkadaşınız sıfatı ile, arzu ettim ki bir kuvvetli şiir daha bulunsun ve kendilerine müracaat ettim. Bunun üzerine kendileri de bir şiir yazdılar, gönderdiler. Besim Atalay Beyin halk şiirlerinin bilhassa büyük vakayii milliyeye taalluk eden şiirlerin -bir siparişi mahsus üzerine doğmadığı sözü gayet vârittir. Yalnız bizim şimdye kadar mevcut olan şiirlerimiz bugünkü mücadelemizi ifade etmiyorsa şairlerimizin kendi duygularını ifade etmeleri katiyen doğru değildir. Kendileri şu noktalarda haklıdır: Bütün şiirler ve bütün milli şiirler cihanın en maruf olan şiirleri, halk hareketleri arasında doğmuş olan şiirlerdir. Fakat itiraf ederim ki bu şiirler aramızda daha doğmamıştır. Doğmasını arzu etmek bizim için bir vazifedir. Şairlerimize müracaat ettik ve bize çok güzel şiirler yazdılar. Bu şiirler arasında intihap hakkı Heyeti Alinize aittir. Şiirleri okuyunuz. Ben istirham ediyorum ki bir an evvel bu şiirin bestelenmesi için bir karar ittihaz ediniz ve bütün milletin lisanına geçmesi için isticlal buyurunuz, bir karar veriniz, tebliğ ediniz, ben de mesaimin ikinci kısmına geçeyim.

DOKTOR SUAT B. (Kastamonu)- Beyler esasen meslekim şiirle edebiyatla işgale müsait değildir. Bu itibarla arzedeceğim. Ancak Hamdullah Suphi Beyin geçenlerde bu kürsüde, bu şiirleri inşat ettiği vakit, Mecliste büyük bir gürültü olmuştu. Ondan anlaşılıyor ki İstiklâl Marşı olarak bu şiirlerden birisinin intihap edilmesini teklif ederlerse

çok güzel bir şey olacak. Bendeniz Âkif Beyin diğer eserlerini de okumuşum. Esasen bir marş; bir milletin heyecanlarını, tahassüsünü terennüm etmek itibarıyla kıymetli ise, Âkif Beyin son yaptığı İstiklâl Marşından evvel inşaat etmiş olduğu şiirler, zaten bidayeti inşaatından çok evvel bizim hissiyatımızı ifade etmiştir. Kendisinin memleketin tahassüsüne karşı ne kadar kuvvetli bir kudreti şiiriyesi olduğunu ve Garp ve Şark âlemi hakkındaki taahhüsünün en güzel numunelerini (Safahat) isimindeki eserleri gösterir. Bu itibarla bu kahramanı edebîi tebciil etmemek elden gelmez. Bendeniz kendi namıma Mehmed Âkif Beyin büyük bir ünvan ile tertip ettiği eseri tetkik etmek istemem. Tahsilen bu meselede bunların içine yazmış olduğu marşların en güzeli İstiklâl Marşıdır. Bundan evvel de mecliste büyük bir vecd uyandırmıştır. Onun için durudiraz mütâala etmesizin bunun tasvip edilmesini teklif ederim.

HACI TEVFIK EFENDİ (Kangırı) - Efendiler, bendeniz bu şiirin şu hakikat kürsülerine nasıl çıktığımı tahayyür ediyorum. Bunu Meclise Maarif kendisi intihap eder, kendisi tercih eder, kendisi yapar. Gerçi şiir bir meziyettir, gerçi şiir bir ziverdir, lâkin bir hayaldir. Bu kürsü hakikate çıkması doğru değildir. Eğer tercihi lazım geliyorsa Âkif Beyin şiiri gayet güzel yazılmıştır. Lâkin biz bugün âşiyanda değiliz. Millet Meclisinin kürsüsünde olduğumuzu unutmayalım, bunu Maarif encümeni kendisi mütalaa etsin, kendisi takdir etsin. (Doğru sesleri)

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) - Arkadaşlar mesele gayet mühimdir. Eğer bu marş milletin ruhunu kavrayabilecek bir marş ise onda ufacak bir yakışıklılık diyelim, sonra o marş için pek büyük düşüklük verir. Biraz serbest söyleyemiyorum, kusura bakmayınız. Burada edebî tenkikata girişecek değilim. Binaenaleyh yalnız fikrimi kısaca arzedeceğim. Katiyen Hamdullah Suphi Beyin isticaline iştirak edemem, (Biz ederiz sesleri).

* Edemem; zira bir kere bu marş milletin ruhuna tercüman olacak bir marş olmalı. (Gürültüler) Müsade buyurunuz.

REİS- Kesmeyelim, böyle müzakere edemeyiz ki.

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) - Bu o kadar müzakereye lâyıktır ki siz takdir edemezsiniz.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) - Reis Bey Usulü müzakere hakkında söz isterim. Müsaade buyurur musunuz? Şiirler sahiplerinin maidir. Beğenirsek rey veririz, beğenmezsek rey vermeyiz. Herkesin muhterem şahsiyetine tecavüz etmeyerek kabul edelim veyahut etmeyelim rica ederim.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu)- Gerek bu şiire gerek şu manzumelere karşı bir şey söyledim mi ki böyle söylüyorsunuz? İsim zikretmedim. İyi dinleyiniz, kulaklarınızı açınız. Arkadaşlar iştirah ederim. Bunu, bir encümeni mahsusu ebedi teşkil edelim, bu manzumelerin birini intihap etsin. Asıl ruhu mesele budur. O encümeni mahsus intihap ettiği manzumenin sahibini çağırır, der ki ona, şu mısraları terkederseniz veya şu mealde tebdil ederseniz ve şu kelimenin bununla tebdili elzemdir, o zaman o manzume daha parlak olur. Sahibi muvafakat eder ve manzume daha iyi olur. İştirah ederim, bu noktaya dikkat buyurunuz. Arkadaşlar manzumenin baştan başa iyi olmasını bütün samimiyetimle arzu ediyorum ve bu teklifte bulunuyorum. (Gürültüler) Müsaade buyurunuz bana biri imzalı biri imzasız iki mektup geldi. Bu mektupta deniliyor ki: Diğer verilmiş olan manzumeleri de okuyunuz, onların içinde; intihap edilmiş olanlardan daha muvafıkı vardır. (Handeler) (Memiş Çavuş sesleri) Sahibi mektup Garp ordusuna gitti. İmzasıyla gösterebilirim. Arkadaşlar tekrar ısrar ediyorum, bir encümeni mahsus edibi teşkil edilmelidir. Ve intihap onun reyine bırakılmalıdır. (Hayır hayır sesleri) (Gürültüler)

REİS- Efendim müsade buyurunuz. Trabzon mebusu Celâl Beyin İstiklâl Marşı ile bir takriri var.

Risaleti Celileye

Mingayrihaddin karaladığım gayrimatbu İstiklâl Marşının Meclisi Âli huzurunda kıraat olunmasını teklif ederim.

Trabzon Mebusu
Celâl

REİS- Müsade buyurunuz rica ederim. Zannediyorum ki, bu Heyeti Celilelerine dağıtılan manzumeler müddeti muayyene zarfında toplanıp da şimdi intihap edilenlerdir. Bunun müsabakaya ithali kabil mi dir efendim? (Hayır hayır sesleri)

İHSAN B. (Cebeli bereket)- Şekil aramıyoruz. İyi ise dinleyelim. (muvafık sesleri)

REİS - Efendim müsade buyurunuz. Tekrar ediyorum. Muayyen bir zaman zarfında marş müsabakası ilan edildi. Onlardan Maarif Vekaleti intihap etmiş, göndermiş. Şimdi bu gönderdiği marşlardan birinin intihabını Heyeti Umumiyede kendisi takip ediyor ve müzakere ediyoruz. Bu meyanda birisi bir marş gönderiyor. Bunu kabul ettikten sonra yarın vâki olacak müracaatları da reddedemeyeceğiz.

REFİK B. (Konya)- Nasıl reddedeceksiniz? İlânihaye devam edecektir.

İHSAN B. (Cebelibereket)- Marş lâzımdır. Hangisi güzel olursa o lâzımdır.

REİS- Bu marşın okunmasını kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın... Kabul edilmedi efendim.

HAMDİ NAMIK B. (İzmit)- Efendiler millî bir marş yapmak ihtiyacı hasıl olmuş. Maarif Vekâleti şairleri müsabakaya davet etmiş, bir çok şiirler içerisinden birkaç parça intihap ve tabedilmiş. Bendeniz anlamıyorum. Bu bir Meclisi Millî işi midir? Bir encümeni edebî işi midir? (Millet işidir sesleri) Millet işidir. Şüphesiz efendiler, fakat malûmu âliniz şiir meselesi bir sanat meselesidir. Eğer bunu tercih etmek hakkını biz deruhte ediyorsak aramızda şiirle tevvegul etmiş arkadaşlarımızdan bir encümeni edebî teşkil edelim, onlar tetkik etsinler. Geçen gün bu maksatla söylediğim bir söz suitelakiye uğramıştır. Binaenaleyh eğer bunun tetkiki için içimizden bir encümen teşkil etmeyecek olursak o hak doğrudan doğruya Maarif Vekaletine aittir, noktai nazarını izah etsin ya kabul edersiniz, yahut kabul etmezsiniz. Bunun uzun uzadıya sürünmesine hacet yoktur. (Gürültüler)

HÜSEYİN B. (Elaziz) - Maarif Vekaletine ne kadar şiir verilmiş ise onlar yeniden bir encümene verilsin ve orada yeniden tetkik edilsin.

MAARİF VEKİLİ HAMDULLAH SUPHİ B. -Arkadaşlar, Refik Şevket Beyin sözünü tekrar ediyorum. Bu şiirler mevzubahis olduğu vakit lüzumsuz yere, hatta arzumuz hilafında şiirler yazmış olan arkadaşlarımız için böyle bir söz buradan çıkmamalıdır. Bahusuz ki, arkadaşlar ısmarlama sözü ve halkın tercümanı olmaz sözü yanlıştır. Çünkü halkın mümessilleri olan sizlerin huzurunda okunan şiirin Heyeti Aliyeniz üzerindeki âzami tesirine bendeniz de şahit oldum. Eğer halk üzerine olan tesirini anlamak için kendi kalbinizden başka miyarınız varsa o başkadır. Eğer halkın teessürünü kendimiz anlayacak olursak halkın kalbini de anlamış oluruz. Şimdi arkadaşlar bendeniz diyeceğim ki: Yeni bir encümeni edebiye havala edersek bir fayda mutasevver olabilir. Eğer encümen kararını verip bitirecek ise. Fakat zannediyorum Meclisinizin verdiği karar ve ısrar ettiği nokta, kendisinin bu işi halletmesidir. O halde encümenden çıkıp yine Heyetinize gelecektir. Yine bu vaziyet hasıl olacaktır. O halde burada yedi tane şiir vardır, Riyaset bunları ayrı ayrı reye vez'etsin, hangisi tarafınızdan mazharı takdir olursa onu kabul edersiniz. (Doğru sesleri)

REİS- Efendim müzakerenin kifayetine dair takrirler vardır. Müzakerenin kifayeti-ne reye koyacağım. Müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın... Kabul edildi.

Kırşehir mebusu Yahya Galip Beyin bir takriri var.

Riyaseti Celileye

Muhittin Beyin inşad ettikleri marşın kürsüde okunmasını teklif eylerim

12 Mart 1337

Kırşehir Mebusu
Yahya Galip

REİS- Kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın... Kabul edilmedi efendim.

Efendim Muş Mebusu Abdülgani Beyin bir takriri vardır.

Riyaseti Celileye

İstiklâl Marşı Maarif Vekaletince müsabaka vaz'edilmiş ve intihab yine vekâleti mezbureye ait bulunmuş olduğundan ve Meclisi Âli bir meclisi edebî olmadığından intihabın dahi Maarif Vekâletine ait olduğunu arz ve teklif eylerim.

12 Mart 1337

Muş Mebusu Abdülgani

REİS- Kabul edenler lûtfen el kaldırsın... Kabul edilmedi efendim.

Efendim Saruhan Mebusu Avni Beyin takriri vardır.

Riyaseti Celileye

İstiklâl Marşı vatani bir parça olmakla beraber her halde şayanı teslimdir ki şiiri, musikisi, vatani olması lazım gelen bu marşın tetkiki her halde bir ihtisas ve ehli hibre meselesidir. Binaenaleyh, bu marşın tefrik ve kabulü için erbabı ihtisastan mürekkep bir encümene tevdi ve badehu bestelenmesini teklif eylerim.

12 Mart 1337

Saruhan Mebusu

REİS- Efendim bu teklifi kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmedi.

Şimdi efendim müzakerenin kifayetine dair muhtelif takrirler var. Yahut her marş Heyeti Aliyenizin reyine koyalım.

HASAN BASRİ B. (Karesi)- Reis Bey, bizim bir takririmiz vardır. Suat Beyin de bir takriri var.

REİS- Meclisi Âli reyini ne suretle izhar ederse ondan sonra anlaşılacaktır.

Riyaseti Celileye

Müzakerenin kifayetini ve Mehmed Âkif Beyin İstiklâl Marşının kabulünü teklif eylerim.

12 Mart 1337

Kastamonu Mebusu
Dr. Suat

Riyaseti Celileye

İstiklâl Marşının şubelerce teşkil edilecek bir encümeni mahsus tarafından tetkik ve tasdik olmasını teklif eylerim.

12 Mart 1337

Bolu Mebusu
Tunalı Hilmi

REİS- Bu takriri kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Reddolundu.

Riyaseti Celileye

Şiirin besteye gelip gelmemesi meselesi vardır. Şuara ve bestekârlardan mürekkep bir encümen teşkilini teklif eylerim.

12 Mart 1337
Ertuğrul Mebusu
Necip

REİS- Aynı mealde birçok takrirler vardır. Necip Beyin takririni kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Reddedildi.

Riyaseti Celileye

Bütün Meclisin ve halkın takdiratını celbeden Mehmed Akif Beyefendinin şiirinin tercihan kabulünü teklif ederim.

12 Mart 1337
Karesi Mebusu
H. Basri

Riyaseti Celileye

İstiklâl Marşlarını matbu varakalarda hepimiz ayrı ayrı tetkik ettiğimiz için encümene havalesine lüzum yoktur. Mehmed Akif Beye ait olanının Milli marş olarak kabulünü teklif ederim.

12 Mart 1337
Bursa Mebusu
Operatör emin

Riyaseti Celileye

Kaffei ervahı islâm üzerinde kıraati heyecanlar tevlit edecek derecede icazkâr olan büyük İslâm Şairi Mehmed Akif Beyin marşının takdiren kabulünü teklif eylerim

12 Mart 1337
Bitlis Mebusu
Ziya

Riyaseti Celileye

Ötedenberi İslâmın ruhnevaz şairi Akif Beyefendinin İstiklâl Marşı her vechile müreccah ve Meclisi Alinin ruhu maneviyesine evfak olmakla kabul edilmesini teklif ederim.

12 Mart 1337
Isparta Mebusu
İbrahim

Riyaseti Celileye

Mehmet Akif Bey tarafından inşat edilen marşın kendi tarafından kürsüde kıraat edilmesini teklif eylerim.

12 Mart 1337
Kırşehir mebusu
Yahya Galip

REİS- Bu takrirlerin hepsi Mehmet Akif Beyin şiirinin kabulünü mutazammındır. (Reye sesleri). Müsaade buyurunuz efendiler.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) - Reis Bey müsaade buyurursanız Mehmet Akif Beyin marşının reye vaz'ından evvel bendeniz ufacık birşey rica edeceğim. Tepdil edilmesinin ihtimali vardır.

REİS- Müzakere bitmiştir efendim rica ederim.

SALİH Ef. (Erzurum)- Bendeniz birşey arzedeceğim.

REİS- Müzakere bitmiştir. Maarif Vekâletinin teklifi vardır. Her marşı ayrı ayrı reye koyunuz diye teklif etmişti. Her marşın ayrı ayrı reye vaz'ını kabul buyuranlar lütfen el kaldırsınlar. Kabul edilmedi. O halde bu takrirleri reye koyacağız. Basri Beyin takririni reye koyuyorum. (Basri Beyin takririni tekrar okundu)

REİS - Basri Beyin takririni kabul buyuranlar ellerini kaldırsın. Kabul edildi efendim. (Gürültüler ve red sedaları)

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan)- Reis Bey, Mehmet Akif Beyin şiirinin aleyhinde bulunanlar da ellerini kaldırsın ki ona göre muhaliflerin miktarı anlaşılsın. (Muvafıktır sadaları)

REİS- Bu takrir kabul edenler, yani Mehmet Akif Beyefendi tarafından yazılan marşın İstiklâl Marşı olmak üzere tanınmasını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Ekseriyeti azîme ile kabul edildi.

MÜFİT Ef. (Kırşehir)- Reis Bey yalnız bir şey arzedeceğim. Hamdullah Suphi Bey'in bu marşı bu kürsüde bir daha okumasını rica ediyorum. (Gürültüler)

REFİK B. (Konya)- Millet'in ruhuna tercüman olan işbu İstiklal Marşının ayakta okunmasını teklif ediyorum.

REİS- Müsaade buyurunuz efendim. Heyeti muhtereme bu marşı kabul ettiğinden tabii resmi bir İstiklâl Marşı olarak tanınmıştır. Binaenaleyh ayakta dinlemeniz icap eder. Buyurunuz efendiler;

(Hamdullah Suphi Bey İstiklâl Marşını kürsüde okudu, âzayı kiram kaimen sürekli alkışlar arasında dinlediler):

İstiklâl Marşı Maarif Vekili tarafından okunurken Meclisin içindekiler, dinleyici localarında bulunanlar Akif'i görmek istiyorlardı. Onun oturduğu tarafa baktular, kimse onu göremedi. O biraz önce salondan çıkmıştı (15). Belki heyecanından belki de tevazudan.

Mehmet Akif'in yazmış olduğu İstiklâl Marşı Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından İstiklâl Marşı olarak kabul edildi. Akif, İstiklâl Marşına devletçe tahsis edilen 500 lirayı almadı. O zaman için 500 lira büyük paraydı. O parayla neler alınmazdı. Ankara'da yağmurlu havalarda, bazan Baytar Şefik Beyin muşambasını giyerek Meclise giderdi. Şefik Bey onun bu halini görünce (16).

- Akif Bey şu mükâfatı reddetmeyip te kendine bir muşamba veya palto alsaydın daha iyi olmaz mıydı? diyeceği tutmuştu. Onun bu sözüne çok güvenmişti, bir zaman onunla konuşmadı.

İstiklâl Marşını Safahat'ın içine niye koymuyorsun? diyenlere

- O, benim değilki milletimindir! diye cevaplıyordu (17).

15) E. Erişirgil, a.g.e., s. 363.

16) E. Erişirgil, a.g.e., s. 363.

17) E. Erişirgil, a.g.e., s. 363.

Akif'in ölümünden kısa bir müddet önce, aralarında Hakkı Tarık Us'unda bulunduğu misafirler, üstadı ziyarete gelmişlerdi. Üstat bitkin bir halde olduğu için yatağına uzanmıştı. Söz, İstiklâl Marşına intikal etmiş ve misafirlerden biri (18)

- Acaba yeniden yazılsa daha iyi olmaz mı? demişti.

Bitab bir halde yatan Akif birdenbire başını kaldırarak kesin bir cevap verdi.

- Allah bir daha bu millete bir İstiklâl Marşı yazdırmasın! dedi.

Evet, Allah bir daha bu memleketin bu milletin istiklalini tehlikeye düşürmesin, milleti bir daha İstiklâl Marşı yazdırmaya mecbur etmesin. Aziz Büyüğümün hatırası önünde saygı ile eğilirim.

---

18) M. Akif Ersoy, Safanat, İstanbul 1966, s. 521.